

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ҒЫЛЫМ КОМИТЕТІ
Ш.Ш.УӘЛИХАНОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ
ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫ

«EDU.E-HISTORY.KZ»

ЭЛЕКТРОНДЫҚ ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

№ 2(22) сәуір-маусым 2020
ISSN 2710-3994

Бас редактор:
Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы

Редакциялық алқа:

- Абашин Сергей Николаевич – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербургтегі Европа университеті (Ресей)
- Абдырахманов Толобек Абылович – тарих ғылымдарының докторы, профессор, И. Арабаев атындағы Қызыл мемлекеттік университетінің ректоры. (Қырғызстан)
- Аяған Бүркітбай Ғелманұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты директорының орынбасары. (Қазақстан)
- Әлімбаев Нұрсан – тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Қазақстан Республикасы Орталық мемлекеттік музейінің директоры. (Қазақстан)
- Әбусейтова Меруерт Қуатқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Р. Сүлейменов атындағы Шығыстану институтының «Тарихи материалдарды зерттеу» орталығының директоры. (Қазақстан)
- Әбіл Еркін Аманжолұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институтының директоры. (Қазақстан)
- Голден Кэти Стромайл (Kathie Stromile Golden) – PhD, Миссисипи өңірлік мемлекеттік университеті (Mississippi Valley State University) (АҚШ)
- Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, «Қазақстан тарихы» кафедрасының меңгерушісі. (Қазақстан)
- Қожамжарова Дария Пернешқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің ректоры. (Қазақстан)
- Кожирова Светлана Басиевна – саясаттану ғылымдарының докторы, профессор, Фудан Университетінің Қытай және Орталық Азияны зерттеу орталығының мен «Астана» ХҒК бірлескен директоры (Қазақстан)
- Козодой Виктор Иванович – тарих ғылымдарының докторы, профессор. (Ресей)
- Көкебаева Гүлжауһар Какенқызы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР БҒМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты (Қазақстан)
- Көмеков Болат Ешмұхамедұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Халықаралық қытшақтану институтының директоры, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)
- Матыжанов Кенжехан Ісләмжанұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корр.-мүшесі, М.О. Әуезов атындағы әдебиет және өнер институтының директоры. (Қазақстан)
- Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания)
- Муртазаева Рахборхон Хамидқызы – тарих ғылымдарының докторы, Мирзо Ұлықбек атындағы Өзбекстан ұлттық университеті «Өзбекстан тарихы» кафедрасының профессоры. (Өзбекстан)
- Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – PhD доктор, Гданьск қаласындағы Екінші дүниежүзілік соғыс мұражайының ғылыми қызметкері. (Польша)
- Римантас Желвис (Želvy Rimantas) – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті (Литва)
- Самашев Зайнолла Самашұлы – археолог, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Герман археология институтының корр.-мүшесі. ҚР БҒМ ҒК Ә. Марғұлан атындағы Археология институты. (Қазақстан)
- Сайлан Болат Санабайұлы – тарих ғылымдарының докторы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)
- Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
- Сыдықов Ерлан Бәтмашұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ректоры. (Қазақстан)
- Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)

Жауапты редактор:
Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы

Ғылыми редактор:
Қозыбаева Махаббат Мәлікқызы

Редактор:
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы

Жауапты хатшы:
Қоңқабаева Арайлым

Техникалық хатшы:
Хумарзах Алтынбек

Главный редактор:
Кабульдинов Зиябек Ермуханович

Редакционная коллегия:

Абашии Сергей Николаевич – доктор исторических наук, профессор, Европейский университет в Санкт-Петербурге (Россия)

Абдырахманов Толобек Абылович – доктор исторических наук, профессор, ректор Кыргызского государственного университета им. И. Арабаева (Кыргызстан)

Алимбай Нурсан – кандидат исторических наук, профессор, директор Центрального государственного музея Республики Казахстан (Казахстан)

Абусеитова Меруерт Хуатовна – доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Республиканского центра по изучению исторических материалов Института востоковедения имени Р.Б. Сулейменова (Казахстан)

Абиля Еркин Аманжолович – доктор исторических наук, профессор, директор Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)

Аяган Буркитбай Гелманович – доктор исторических наук, профессор, заместитель директора Института истории государства КН МОН РК (Казахстан)

Голден Кэти Стромил (Kathie Stromile Golden) – PhD, Государственный университет долины Миссисипи (Mississippi Valley State University) (США)

Исмагулов Оразак Исмагулович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (г. Нур-Султан, Казахстан)

Карибаев Берекет Бахытжанович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, заведующий кафедрой истории Казахстана, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)

Кожамжарова Дария Пернешовна – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Южно-Казахстанского университета им. М.Ауэзова (Казахстан)

Кожирова Светлана Басиевна – доктор политических наук, профессор, содиректор Центра исследования Китая и Центральной Азии Фуданьского Университета и МНК «Астана», руководитель Центра китайских и азиатских исследований (Казахстан)

Козодой Виктор Иванович – доктор исторических наук, профессор (Россия)

Кокебаева Гульжаухар Какеновна – доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч.Валиханова КН МОН РК (Казахстан)

Кумекоев Болат Есимхамбетович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, директор Международного института кипчаковедения Казахского национального университета имени аль-Фараби, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева (Казахстан)

Матыжанов Кенжехан Слямжанович – доктор филологических наук, профессор, чл.-корр. НАН РК, директор Института литературы и искусства им. М. Ауэзова (Казахстан)

Моррисон Александр (Morrison Alexander) – PhD, профессор Оксфордского университета (Великобритания) Муртазаева Рахборхон Хамидовна – доктор исторических наук, профессор кафедры «Истории Узбекистана»

Национального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека. (Узбекистан)

Панто Дмитрий (Panto Dmitri) – доктор PhD, профессор, главный специалист научного отдела Музея Второй мировой войны г. Гданьска (Польша)

Римантас Желвис (Želvys Rimantas) – доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогический университет (Литва)

Самашев Зайнолла Самашевич – археолог, доктор исторических наук, профессор, чл.-корр. Германского археологического института. Институт археологии им. А.Маргулана КН МОН РК (Казахстан)

Сайлан Болат Санабаевич – доктор исторических наук, Казахский национальный университет им. аль-Фараби (Казахстан)

Сыдыков Ерлан Батташев – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, ректор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Казахстан)

Таймагамбетов Жакен Кожакметович – доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК (Казахстан)

Ответственный редактор:
Каипбаева Айнагуль Толганбаевна

Научный редактор:
Козыбаева Махаббат Маликовна

Редактор:

Кубеев Рустем Джаулыбайулы

Ответственный секретарь:
Конкабаева Арайлым Нурболатовна

Технический секретарь:
Хумарзах Алтынбек

Editor-In-Chief:

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich

Members of editorial board:

Abashin Sergei Nikolaevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, European University at St. Petersburg (Russia)
Abdyrachmanov Tolobek Abylovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Rector of I. Arabaev Kyrgyz State University (Kyrgyzstan)

Alimbay Nursan – Candidate of Historical Sciences, Professor, Director of the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Abusseitova Meruert Khuatovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of the Republican Center for the Study of Historical Materials at R.B. Suleimenov Institute of Oriental Studies (Kazakhstan)

Abil Yerkin Amanzholovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Ayagan Burkitbai Gelmanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of the Institute of History of the State CS MES RK (Kazakhstan)

Golden Kathie Stromile – PhD, Mississippi Valley State University (USA)

Ismagulov Orazak Ismagulovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University (Kazakhstan)

Karibayev Bereket Bakhytzhonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Head of the Department of History of Kazakhstan, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Kozhamzharova Daria Perneshovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the NAS of the Republic of Kazakhstan, rector of the M. Auezov South Kazakhstan University (Kazakhstan)

Kozhirova Svetlana Bassieva – Doctor of Political Science, Professor, Co-Director of the Center for the Study of China and Central Asia of Fudan University and the International Scientific Complex of the National Company "Astana", Head of the Center for Chinese and Asian Studies (Kazakhstan)

Kozodoi Viktor Ivanovich – Doctor of Historical Sciences, Professor (Russia)

Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna – Doctor of Historical Sciences, Professor, chief researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MES RK (Kazakhstan)

Kumekov Bolat Eshmukhambetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Director of the International Institute of Kipchak Studies of the Al-Farabi Kazakh National University, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Matyzhanov Kenzhekhan Slyamzhanovich – Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the NAS RK, Director of M. Auezov Institute of Literature and Art (Kazakhstan)

Morrison Alexander – PhD, Professor, University of Oxford (UK)

Murtazayeva Rakhborkhon Khamidovna – doctor of Historical Sciences, Professor at the Department of «History of Uzbekistan» of Mirzo Ulugbek National University of Uzbekistan. (Uzbekistan)

Panto Dmitri – PhD, researcher at the Museum of the Second World War in Gdansk (Poland)

Rimantas Želvys – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University (Lithuania)

Samashev Zainolla Samashevich – archaeologist, Doctor of Historical Sciences, Professor, Corresponding Member of German Archaeological Institute. A. Marghulan Institute of Archeology CS MES RK (Kazakhstan)

Sailan Bolat Sanabayevich – Doctor of Historical Sciences, Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)

Sydykov Erlan Battashevich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Rector of L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan)

Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich – Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan (Kazakhstan)

Executive Editor:

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna

Scientific Editor:

Kozybayeva Makhabbat Malikovna

Editor:

Kubeyev Rustem Dzhaulybayevich

Executive Secretary

Konkabayeva Arailym Nurbolatovna

Technical secretary:

Khumarzak Altynbek

FTAXP / MPHTI / IRSTI 03.20.

COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА «БІР БЕЛДЕУ – БІР ЖОЛ» ИНИЦИАТИВАСЫН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ СЫН-ҚАТЕРІ

Мұқаметханұлы Н.¹, Бейсенбаев О.²

¹Т.ғ.д., профессор.

²PhD докторант. Әл-Фараби ат. Қазақ ұлттық университеті. Алматы қ., Қазақстан.

Аңдатпа. *Kіріспе.* Мақалада АҚШ-Қытай сауда текетіресі, COVID-19 пандемиясы, мұнай дағдарысы жағдайында халықаралық сауданың қарқыны күрт төмендеп, мемлекеттердің ЖІӨ құлдырау жағдайында «Бір белдеу - бір жол» жобасының жүзеге асуындағы сын-қатерлер қарастырылған. Қазіргі әлемдік мұндай қаржы-экономикалық дағдарыстың қысқа әрі уақытша болатындығын, алдағы 1-2 жылда қайта даму деңгейіне оралатындығы қарастырылған. Дегенмен, дағдарыс уақытында әлемдік ірі державалардың өзара ықпалдастығы мен ақпараттық «арпалысы» ушыққанына талдау жасалады. АҚШ-ҚХР сауда соғысының саяси және идеологиялық дәрежеге өткендігін көрсетеді. Осы бірнеше фактордың әсерінен болған дағдарыс жағдайында «Бір белдеу - бір жол» инициативасын іске асырудағы бірқатар кедергілер мен жаңа мүмкіндіктер де мақалада қарастырылған.

Түйін сөздер: АҚШ-Қытай арасындағы сауда дағдарысы, бір жол», «бір белдеу, коронавирус COVID-19, пандемия, сауда текетіресі, мұнай

ВЫЗОВЫ В РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВЫ «ОДИН ПОЯС, ОДИН ПУТЬ» В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19

Мукаметханұлы Н.¹, Бейсенбаев О.²

¹Д.и.н., профессор, Казахский национальный университет им. Аль-Фараби. Казахстан, г.Алматы.

²PhD докторант 3-курса по специальности «востоковедение», Казахский национальный университет им. Аль-Фараби. Казахстан, г. Алматы.

Аннотация. *Введение.* В статье рассматривается вероятность резкого снижения объема международной торговли и замедления роста ВВП стран в условиях торговой войны между США и Китаем, распространения пандемии COVID-19, также нефтяного кризиса в этом году. Некоторые эксперты говорят, что такой финансово-экономический кризис будет краткосрочным и в ближайшие 1-2 года страны смогут достигнуть предыдущего уровня развития. Но несмотря на это, во время нынешнего финансово-экономического кризиса идет эскалация информационной войны, вместо тесного взаимодействия крупнейших мировых держав. В статье говорится, что торговая война США и Китая перешла на политическую и идеологическую стадию. Автор рассматривает ряд препятствий и новых возможностей в реализации инициативы «Один пояс, один путь» в условиях кризиса вызванного несколькими вышеназванными факторами.

Ключевые слова: COVID-19, пандемия, торговая война США и Китая, нефтяной кризис, торговая война, «Один пояс, один путь», коронавирус.

CHALLENGES IN THE IMPLEMENTING OF «ONE BELT, ONE ROAD» INITIATIVE IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Mukametkhanuly N.¹, Beisenbayev O.²

¹D.H.S., Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan.

²3rd year PhD student, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
Almaty, Kazakhstan.

Abstract. Introduction. The article examines the likelihood of a sharp decline in international trade and slowing GDP growth in countries in the context of the trade war between the United States and China, the spread of the COVID-19 pandemic, as well as the oil crisis of this year. Some experts say that such a financial and economic crisis will be short-term and in the next 1-2 years, countries will be able to reach the previous level of development. But despite this, during the current financial and economic crisis, information wars are escalating, instead of close interaction between the world's major powers. The article shows that the US-China trade war has passed a political and ideological degree. The author considers a number of obstacles and new opportunities in the implementation of the "one belt, one road" initiative in the context of the crisis caused by several of the above-mentioned factors.

Keywords: COVID-19, pandemic, US-China trade war, oil crisis, trade war, «one belt, one road», coronavirus.

Кіріспе

Бүгінгі әлем бір уақытта бірнеше дағдарысқа душар болды. АҚШ-Қытай сауда текетіресі, COVID-19 пандемиясы, мұнай дағдарысы – күн тәртібіндегі ең өзекті мәселелер. Нәтижесінде әлемді 2009 жылғы рецессиялар емес, ауқымы 1930 жылдардағы депрессиямен тең экономикалық құлдырау күтіп тұрған сыңайлы. Бұл миграция, авиация, туризм, жұмыспен қамтуға үлкен соққы болмақ. Ал осы депрессияның адамзатқа берген басты сабағы – жаһандық протекционизмнің артуы, сауда мен капиталдың ағымын тоқтату, қысылтаяң шақта өзара қолдау көрсетпеу. «Әр мемлекет тек өзі үшін» деген принцип кез-келген жаһандық экономикалық дағдарыстың тікелей себебі болып отыр. Жалпы, бүгінгі әлем VUCA, яғни volatility (құбылмалы), uncertainty (белгісіз), complexity (күрделі) и ambiguity (тұрлаусыз) деп бағаланып отыр. Әлемдік қатынастарда нақты бағыт-бағдарды анықтау қиынға соғуда. Ал, Жібек жолымен тек тауар-өнім, дін мен мәдениет, ақша мен идея ғана емес, ауру-індет те таралатынын көруге болады. Бұл – ежелгі тарихтан бар құбылыс.

Биылғы жылы қатар келген жаһандық факторлар қаржы-экономикалық дағдарысты күрделендіріп жіберді. Мемлекеттер өз азаматтарының денсаулығы мен ел экономикасын күйретіп алмаудың ұтымды жолдарын қарастыруда. Осы жағдайда мемлекет әлемдік сахнадағы негізгі акторға айналды. Шекараны жабатын, төтенше жағдай орнататын, дағдарыстың алдын-алу мен шығу жолдарын жедел ұйымдастыратын – мемлекет. Демократия мен авторитаризмнің айырмасы айшықталып, пандемияның пәрменін тоқтатудағы мемлекеттік аппараттың тиімділігі мен сапасы алдыңғы орынға шықты. Азаматтар өз құқықтарымен қатар міндеттерін орындауы қажет болған шақта өзара жауапкершілік пен қолдаудың өзектілігі артты. Осы принциптерді ұстанған мемлекеттерде салыстырмалы түрде адам шығыны мен COVID-19 жұқтырушылар саны аз (Сурет 1). Халықаралық деңгейде жекелеген мемлекеттер арасындағы ынтымақтастықтың арқасында өзара гуманитарлық көмектер жасалуда. Дегенмен олардың технологиялық текетіресі мен сауда соғысы сын-қатерлер кезеңінде де басылған жоқ. 2013 жылы ҚХР Төрағасы Си Цзиньпиннің Қазақстанға алғашқы мемлекеттік сапары кезінде Жібек жолы экономикалық

белдеуі жарияланды. Қазақстан үкіметі тарапынан да «Нұрлы жол» инфрақұрылымдық даму бағдарламасы қабылдады. Осы жылдар аралығында «Белдеу мен жол» және «Нұрлы жол» байланыстыру туралы үкімет және сарапшылар тарапынан айтылып келеді. Қытай бүгінде ішкі экономикалық модернизация үшін қолайлы сыртқы ахуал қалыптастыруды көздейді. Ол саяси, мәдени, рухани ықпалдастық арқылы жүзеге асады. «Тағдыры ортақ адамзат қауымдастығы» концепциясы да соның айқын дәлелі. Енді ҚХР экономикасының қарқынды дамуы аймақ пен әлем халқының қызығушылығымен қатар, алаңдаушылығын тудыруда. Әсіресе, Қытайдың инвестициялық жобаларына қатысты дискуссия толастамай келеді. Пандемия жағдайындағы олардың іске асу қиыншылықтары мен болашақтағы беталысы қызықтырады.

Country, Other	Total Cases	New Cases	Total Deaths	New Deaths	Total Recovered	Active Cases	Serious, Critical
World	1,533,542	+15,582	89,747	+1,292	337,482	1,106,313	48,231
USA	435,160	+233	14,797	+9	22,891	397,472	9,279
Spain	152,446	+4,226	15,238	+446	52,165	85,043	7,069
Italy	139,422		17,669		26,491	95,262	3,693
Germany	113,296		2,349		46,300	64,647	4,895
France	112,950		10,869		21,254	80,827	7,148
China	81,865	+63	3,335	+2	77,370	1,160	176
Iran	64,586		3,993		29,812	30,781	3,987
UK	60,733		7,097		135	53,501	1,559
Turkey	38,226		812		1,846	35,568	1,492
Belgium	24,983	+1,580	2,523	+283	5,164	17,296	1,285

Covid-19 таралу жағдайы / www.worldometers.info/coronavirus/ (Сурет 1)

Материалдар мен әдістер

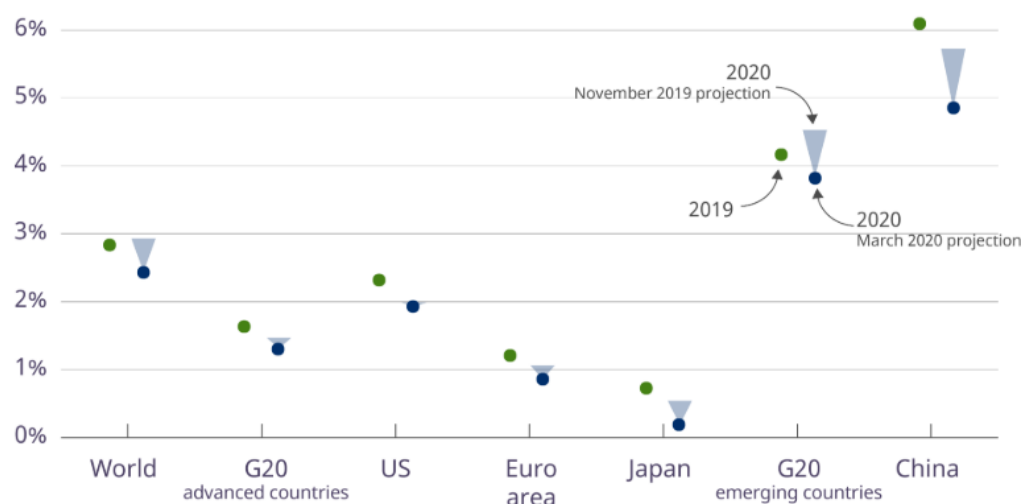
Мақаланың теориялық-әдіснамалық негізіне қазіргі заманғы халықаралық-саяси үрдістерді зерттеуде маңызды орын алатын отандық және шетелдік зерттеушілердің жұмыстары алынды. Зерттеу барысында кешенді, салыстырмалы анализдің дедуктивтік әдістері қолданылды. Еңбектің негізгі тұжырымдамасы сыртқы және ішкі саясаттың өзара байланысы туралы ғылыми қағидаға тұрақталған. Аталған әдіснамалар диссертацияның қалыптастырылған тапсырмаларын толық ашу мақсатында таңдалды. Тарихи-компаративтік әдіс және жүйелік тұрғыдан қарастыру бірлестігіндегі ұсынылған халықаралық қатынастар теориясының практикалық тәсілдер кешені қолданылды. Сонымен бірге, тақырыптың теориялық-әдістемелік тұрғыда негіздеу үшін халықаралық ұйымдардың статистикалық көрсеткіштері, еуропалық, АҚШ, ресейлік орталықтардың зерттеу жұмыстары мен мәліметтер қоры қолданылды. Covid-19 пандемиясы биылғы жылы басталғандықтан аталған тақырыпқа қатысты 2020 жылғы зерттеу мақалалары пайдаланылды.

Талқылау

Қазір әлем, әсіресе оның жетекші державалары ортақ проблемамен жұмыла күресетін уақытта өзара ақпараттық қақтығыс жалғасып келеді. Өйткені, кез-келген державаның белгілі бір аймақтағы қаржы-экономикалық, инвестициялық жобасының табысты іске асуына үкіметаралық келісімдер ғана емес, қоғамдық пікір мен талқылау да елеулі әсер ететінін байқадық. АҚШ-Қытай сауда текетіресі оны ары қарай ушықтырып жіберді. COVID-19 пандемиясының Қытайдың Ухань қаласында күрт тарап, батыс елдерінде анықталғанда антиқытайлық үндеулер көріне бастады. Оған «национализм», «нәсілдік дискриминация» деп те баға берілді. Ал, сәуірде 76 күн карантинде болған Ухань қайта қалыпты тіршілігіне келген соң, қытайлық блогерлер шетелдіктерді қоқысқа теңеп, оны «сұрыптау» жөнінде анимациялық материалдар шығарды. «COVID-19 қайдан шықты?» деген сұраққа байланысты АҚШ пен Қытайдың ақпараттық соғысы да толастайтын емес. Былтырғы жылмен салыстырғанда әлемнің жетекші жиырмалығы мен Еуропа елдері, Жапония, Қытай, басқа да дамушы мемлекеттердің ЖІӨ өсімі төмендеген (Сурет 2).

GDP Growth Projection

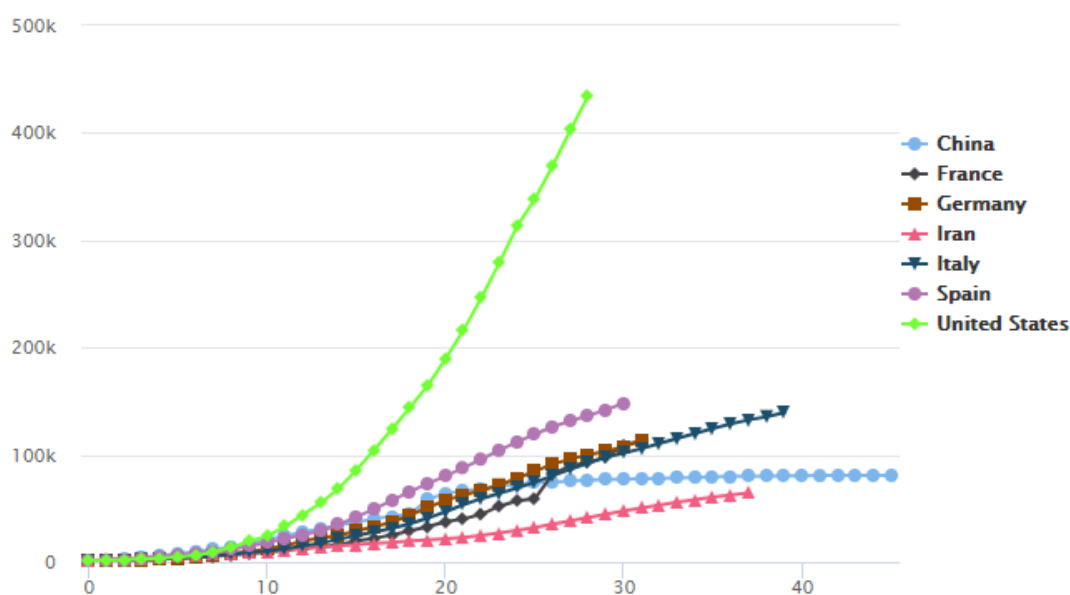
%, year on year, 2019 and 2020

Әлемдік ЖІӨ даму көрсеткіші / www.oecd.org/economic-outlook/ (Сурет 2)

Қытай сарапшысы Кэюй Цзиннің пікірінше, Covid-19 тудырған дағдарыс осы екі мемлекеттің өзара кінә артуын доғарып, бітімге келудің жаңа жолдарын да ашады. Пандемия Қытайдың жаңа, нығайып келе жатқан держава ретінде стратегиялық мәселелерін шешуге, АҚШ пен басқа елдердің сеніміне ие болуына мүмкіндік береді (Кэюй Цзинь, 2020). Оған осы жолғы медициналық құралдарды жөнелтуін мысалға келтіреміз. Нақты іс-қимыл арқылы Қытай осындай сәтте геосаяси қызығушылықтарға емес, конфуцийлік мораль және ұзақмерзімді мүдделерін көздеу арқылы беделін қайта қалпына келтіруге тырысады. Бұл да Қытайдың «жұмсақ күші» деп есептеуімізге болады. Ал, өзінің ресурстық мүмкіндіктеріне қарамастан, АҚШ қоғамдық тәртіп пен денсаулық сақтау салаларын ұйымдастыруда дамушы мемлекеттерге үлгі бола алмай отыр деп санайтын сарапшылар да бар. Дамушы мемлекеттердегі пандемияның таралуына қарсы күресте де АҚШ-тың держава ретінде белсенді көмегі байқалмайды. АҚШ басты назарды ішкі әлеуметтік-экономикалық дамуына бұруы осының себебі болса керек.

Бұл пандемия иммиграция мен қаржы мәселесінде бір шешімге келмеген Еуропалық Одақтың ынтымақтастығына соққы болуда. Бірақ Еуропалық Одақтың құрамына жаңадан еніп жатқан елдер де бар. Мәселен, Албания мен Солтүстік Македония одаққа кірудің қамын жасауда. Сарапшылар Еуропалық Одақ пен өзінің ішкі проблемаларына назары ауған АҚШ-тың арасындағы ықпалдастық төмендей түсетінін айтады. Пандемияға қарсы күрес жұмыстарын Шығыс Азиялық мемлекеттер, Жапония, Оңтүстік Корея мен Тайвань провинциясы ойдағыдай ұйымдастырды. Оны әлемнің әр аймағындағы пандемияның таралу динамикасына қарап саралауға болады (Сурет 3). Қытай мен АҚШ арасындағы қарама-қайшылықтар өршіп тұрғанда шығыс елдері үшін ұлттық мүдде мен дербес қаржы-экономикалық қызығушылықтар маңызды бола түседі. Индия үкіметі де вирусты тойтаруға байланысты дер кезінде шешімдер қабылдады, бірақ оның нәтижесі туралы айтуға әлі ерте. COVID-19 солтүстік көршіміз Ресейдің де ішкі-сыртқы саясатының беталысына бірқатар өзгерістер енгізеді.

Covid-19 кейбір елдердегі таралу қарқыны/ www.worldometers.info/coronavirus/worldwide-graphs/ (Сурет 3)

Пандемияның пәрменінен теңселіп қалған әлем үшін мұнай дағдарысы «жығылғанға жұдырық» болды. 2020 жылы 6 наурызда Сауд Арабиясы, Ресей мен ОПЕК+ құрамына кіретін басқа мемлекеттер мұнай өндіруді қосымша төмендету бойынша келісімге келе алмады. Негізі, коалиция мүшелері тәулігіне 1-1,5 млн баррельге дейін мұнай өндірісін қысқартады деп күтілген еді. Дегенмен олай болған жоқ. Осылайша, 2017 жылдан бастап орындалып келе жатқан ОПЕК құрамына кіретін және кірмейтін елдердің мұнай өндірісін ерікті түрде төмендету келісімі іске аспады (Сурет 4). Соңғы келісімдер бойынша елдер 2019 жылдың соңына дейін өткен жылғы қазандағы деңгейден 1,2 млн баррельге дейін төмендетуі керек еді. Ал 2020 жылдың бірінші тоқсанында мұнай өндіруді тәулігіне 0,5 млн баррельге түсіруді уағдаласқан. Енді 2020 жылдың 1 сәуірінен бастап ірі мұнай өндіруші елдердің арасында квота бойынша ешқандай міндеттемелер болмайды. Мәскеу Карнеги орталығының сарапшысы Е. Грушевенко жазғандай, келісім бұзылған соң, 9 наурызда биржалардың ашылуында Brent бағасы 30 пайызға дейін құлады, WTI бағасы барреліне 30 доллар болды. Сауд Арабиясы осы кезде мұнайдың баррелін 6-7 долларға

жеңілдікпен сатып, тәулігіне 12 млн баррельге дейін өндіретінін бейресми түрде жариялады. Мұнай соғысы осы сәттен қыза түсті (Грушевенко 2020).

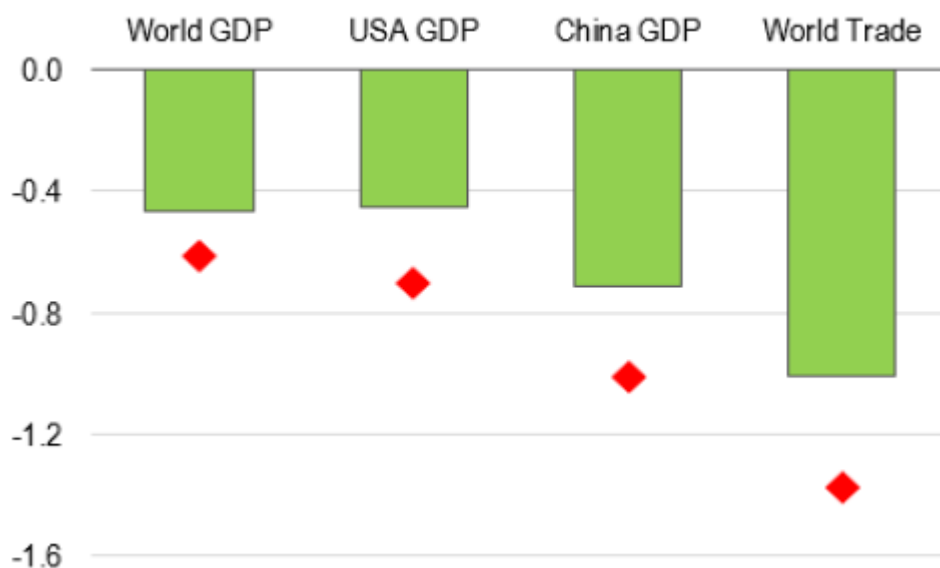

Мұнай бағасының құлдырауы пайызбен

/ <https://www.nytimes.com/2020/03/09/business/energy-environment/saudi-oil-price-impact.html> (Сурет 4)

Мұнай рыногындағы дағдарыс туралы әртүрлі конспирологиялық теорияларды жиі кездестіруге болады. Кейбіреулер, мұнай өндірісін күрт өсіру және оның бағасының құлауы Ресейге қарсы жасалған қадам, ал енді бірі бұл Ресейдің сайлау алдындағы жасалған әрекеті деп айтады. Алайда рынокта жоғары не төмен емес, тұрақты баға және алдын-ала келісілген шешімдердің қажет екендігі рас. Биылғы жылғы Қытай мен АҚШ сауда соғысы, коронавирус және мұнай дағдарысы үш жағынан әлем халқын қыспаққа алып жіберді.

Екі жылда АҚШ-Қытай арасындағы шиеленісіп кеткен сауда соғысы өткен жылдың 15 желтоқсанында шешімін табатындай болып көрінген. АҚШ Президенті Д. Трамп пен Қытай тарапынан вице-премьер Лю Хэ сауда келісімінің алғашқы фазасы бойынша қол алысты. Ақпарат құралдары Д. Трамптың Қытай Үкіметін мойындатып тынғанын, ал тағы бір жартысы Қытайдың ұзақ мерзімді мүддені көздеп отырғанын айтты. Тіпті, кейбірі бұл келісімнің уақытша екендігін, Д. Трамп одан айнып шыға келуі мүмкіндігін жазып жатты. Шынымен, қазіргі дәуір – белгісіздік пен тұрақсыздықтың уақыты. Аталған келісімге қол қойылған соң, бірнеше күн өтер-өтпестен Орталық Қытайдағы ірі өндіріс ошағы – Ухань қаласында вирустың COVID-19 аталған жаңа түрі күрт таралып кетті. Қытайдың көктем мерекесімен қатар келген коронавирустың себебінен өндіріс орындары бірнеше айға тоқтады. Қалада қатаң карантин жарияланып, мемлекет барлық байланысына шектеу қойды. Бұл шешімдер тұтыну, өндіріс пен Қытайдың экспортына тікелей әсер етті. Әлемдік ірі энергетикалық тұтынушының, екінші экономика мен ірі инвестордың оқшаулануы жаһандық экономиканы теңселтіп жібергені белгілі. Нақтырақ айтатын болсақ, Қытай экспорты 2020 жылдың қаңтар-ақпанында өткен жылмен салыстырғанда 17,2%-ға төмендеді. Сонымен қоса, 2018 жылдың наурыз айынан бері 7,1 млрд доллар көлемінде сауда дефициті туындаған. Осындай факторлар Қытайдың АҚШ-пен сауда келісінде белгіленген 77 млрд доллар сомасындағы ауылшаруашылық, энергетикалық өнімдерді, өндірістік тауарларды алу мүмкіншілігіне күмән тудырады.

АҚШ-ҚХР сауда соғысының ықпалы / OECD Interim Economic Assessment, 2020, *қызыл – 1-келісімге дейін, жасыл – 1-келісімнен кейін (Сурет 5)

Екі жыл бойындағы сауда соғысынан кейін америкалық компаниялар да сауда-инвестициялық байланысқа қан жүгіретініне үміттеніп отырған. Дегенмен, COVID-19 қайтадан белгісіздік жағдайын тудырды (Сурет 5). Америкалық сауда палатасының зерттеуі бойынша, 28 пайыз респонденттер Қытайдағы АҚШ инвестициясын тоқтатуға коронавирус себеп болған дейді. Қазіргі статус-квода екі мемлекет келіскен 77 млрд АҚШ долларының тауары мен қызметі орындалмай қалуы да ықтимал. Бұл қос державаның арасындағы сауда текетіресін қайта үдетіп, оны қаржы-экономикалық сатыдан саяси-мәдени дәрежеге көтеріп жібереді. Биылғы жылдың алғашқы 2 айында Қытайға АҚШ-тан импорт 2,5%-ға өскен, бірақ экспорт көлемі 27,7%-ға төмендеген. Экспорттың бұлай төмендеуіне қантар-ақпандағы Қытай фабрикаларының жабылуы себеп болды (MistreanuS).

Десек те, Шанхайдағы Фудан университетінің профессоры Сунь Лицзянь Қытай экономикасы 1-тоқсандағы белсенді күресі нәтижесінде жылдың соңында қалпына келеді деп санайды. Ол елдегі эпидемия қатаң бақыланып, мекемелер өз жұмысын жаңарта алатынын алға қояды. Қалай болғанда пандемия фонында АҚШ-ҚХР сауда соғысы, саяси, тіпті өркениеттік сипат алып бара жатыр. АҚШ ақыл-ой орталықтарының «Белдеу мен жол» инициативасына қатысты сыни мақалалары әлемнің әр түкпірінде қызу дискурс қалыптастырып отыр.

Нәтижелер

Жоғарыда айтылған мемлекеттердің мүддесі түйісетін Орталық Азия – әрқашан сыртқы ойыншылардың арасында балансты сақтауға тырысатын аймақ. Қазіргі уақытта онымен байланыстың түрлі форматтары орнаған: АҚШ-тың «C5+1», Еуроодақтың Орталық Азияға қатысты стратегиясы, Индияның ОА-ны біріктіру саясаты, Жапония + Орталық Азия диалогы, Оңтүстік Кореяның «Еуразиялық инициативасы», Түрік кеңесі және т.б. АҚШ биылғы жылы ОА-ға қатысты жаңа стратегиясын жариялап, аймақтағы белсенділігін дипломатиялық қадамдарымен нығайтып жатыр. 2020 жылғы ақпандағы АҚШ Мемлекеттік хатшысы М. Помпеоның Қазақстан мен Өзбекстанға сапары да соны айғақтайды. Сол сапарында АҚШ дипломаты Қытайға қатысты батыл көзқарастарын айтқан еді. ҚХР СІМ ресми өкілдері, тіпті Қазақстандағы Қытай елшісі де осы тақырыптарға қатаң жауап қайтарып отырды. Ақпараттық айқас та жақын уақытта толастамайтынға ұқсайды. Еуроодақ ОА елдерінің басты инвесторларының бірі болғанымен,

баланс біртіндеп Қытайға қарай ауып барады (Умаров, 2020). Бұл басқа жетекші державалардың мүдделерімен қарама-қайшы келетіні анық.

COVID-19 пандемиясы кезеңіндегі және одан кейінгі «Белдеу мен жол» инициативасының іске асу мүмкіндіктері мен кедергілері туралы әртүрлі көзқарастар бар. АҚШ пен Қытайдың ақпараттық текетіресі жағдайында инициативаны бағалаудың екіге бөлінгені де заңды құбылыс. Олардың бір тобы «Белдеу мен жол» инициативасы қысқамерзімді үзілістен кейін жоғары қарқынмен қайта жанданып, дамушы мемлекеттер өз экономикасын диверсификациялауда осы инициативаға сүйенетінін айтады. Порттарға, энергетика саласына және олармен байланысты басқа да инфрақұрылымға инвестиция салған Қытайдың мемлекеттік компаниялары жұмыстарын жандандырып, бірақ жеке компаниялар қиыншылықтарға тап болады. Халықаралық байланыс шектелгенде ең алдымен Цифрлық Жібек жолының маңыздылығы артуда.

Ал, зерттеушілердің екінші тобы Қытайдың өз жобаларын қысқартып, инициативадан бас тартушы мемлекеттердің көбейетінін болжайды. Ірі зауыттардың жабылуы мен бүкіл өңірлердегі логистиканың шектелуі саудаға ең үлкен әсерін тигізді. Пандемия кезіндегі Қытай тарапының медициналық-гуманитарлық көмектерін бірқатар елдер Шығыс көршінің жұмсақ дипломатиясы ретінде қарастырады. Гарвард профессоры Стивен Уолттың пікірінше, пандемия салдары мемлекеттерді күшейтіп, ұлтшылдықты нығайтады. Сонымен қоса, бұл пандемия әлемдегі ықпал мен биліктің Батыстан Шығысқа өтуіне ықпал етеді. Мысалы, Оңтүстік Корея мен Сингапур дер кезінде қимылдады, Қытай басында ғана олқылықтар жіберді. Ал, вирустың таралуымен күресте Еуропа мен Америка тым баяу және ойластырылмаған қадамдарға баруда деп санайды (Allen and etc, 2020). Тағы бірқатар зерттеушілер бұл вирус экономиканың жаһандануын тоқтатып, америкоцентристік әлемнен синоцентристік ықпалға өтуге мүмкіндіктер береді дейді. Ол ұзақмерзімді аралықтағы халықаралық қатынастардың орнайтын тәртібі деп санаймыз.

Биылғы жылдың қаңтар-ақпан айларынд Қазақстан-Қытай сауда айналымы 2 млрд АҚШ долларын құраған, оның 1,4 млрд АҚШ доллары – экспорт, ал 789,7 млн доллар – импорт болған. Екі елдің тауа айналымы негізінен Қытайдан келетін импорт көлемінен азайып отыр. Мәселен, осы аралықта импорт көлемі 23,5 пайызға төмендеп кеткен. (Импорт китайских товаров 2020) «Kazlogistics» көлік одағының мәліметінше, Қазақстанда 2020 жылдың алғашқы төрт айында Төтенше жағдайдың енгізілуі және соған байланысты қабылданған шаралар нәтижесінде көліктің барлық түрлерімен 1101,1 млн тонна жүк тасымалданған, ол 2019 жылдың қаңтар-сәуір айларымен салыстырғанда 7,1 пайызға төмен. Осы кезеңдегі жүк айналымы 182,2 млрд тонна болса, өткен жылғы кезеңнен 2,3 пайызға азайған. Ал адам тасымалы 2020 жылы 5611 млн. жолаушы болып, өткен жылғыдан 24,4 пайызға төмен көрсеткіш көрсеткен. Еуропа мен Қытай арасындағы орналасуы, транзиттік потенциалына басымдық беретін Қазақстан үшін бұл кезеңде қиыншылықтар туындайтыны анық. Дегенмен, Қазақстандағы сулар, Каспий теңізіндегі Ақтау және Құрық порттарымен өткізілген жүк салмағы биылғы жылы артқанын көруге болады.

COVID-19 әсерінен болатын жаһандық экономикалық перспективаларды кесіп айту қиын. Өйткені, бірнеше жаһандық факторлардың әсерінен болған дағдарыстан COVID-19 ықпалын ғана ажыратып айту күрделі болмақ. Қоғамдық денсаулық сақтаудың қатаң шаралары мен азаматтардың оқшаулануы ең тиімді қадамдар болғаны рас, бірақ жалпы болжам бойынша 2020 жылы әлемдік экономиканың дамуы 3 пайызға төмендейді.

2013 жылы халықаралық алаңда резонанс тудырып, әлем назарын аударған мегажоба алғашқы жылдары табысты болып, 170-ке жуық мемлекет пен халықаралық ұйымдар келісімге қол қойған. Дегенмен, соңғы жылдардағы Қытай жобасына қатысты септицизм мен биылғы дағдарыс кезеңі оған үлкен сынақ болады. Соңғы жеті жылдықта Қытайдың инициативасы осылайша тоқтап қалмаған еді. Қазірдің өзінде Денсаулық сақтау саласындағы байланыс алға шығып, экономикалық және инфрақұрылымдық ынтымақтастық кейінге шегерілді. Қытайдың

ЖІӨ дамуы былтырғы жылмен салыстырғанда биыл 6,8 пайызға төмендеген. Бұл соңғы онжылдықтардағы Қытай экономикасының ең төменгі көрсеткіші.

Қоғамның оқшаулануы, зауыт-фабрикалардың жұмысы уақытша тоқтатылып немесе жұмыс қуатының төмендеуі, сондай-ақ сыртқы мемлекеттердегі Қытай жобаларын іске асыруға өз мамандарының жете алмауы олардың тоқтатылуына түрткі болды. Қытайдан әкелінетін құрылыс заттары мен құрал-жабдықтардың көлемі де азайды. Мәселен, Қазақстандағы 55 инвестициялық жобаның орындалуы жарты жылға шегерілгені белгілі. Дегенмен, Қытай жобаларына жергілікті мамандардың жұмылдырылуы, Қытайдан келетін заңсыз мигранттардың шектелуі бірқатар ұйымдастыру, әлеуметтік мәселелерін шешуге мүмкіндік береді. (Xianbai Ji 2020)

Бірақ, осындай жағдайға қарамастан Қытай Коммунистік партиясы өзінің инициативасынан бас тартпайтыны белгілі. Өйткені, «Бір белдеу, бір жол» инициативасы ҚКП партия жарғысы енді, ал Си Цзиньпин жеке өзі ұсынған жобаны табысты орындауға күш салатыны анық. 2017 жылғы Коммунистік партияның XIX съезінде Қытай 2023 жылы ҚКП 100 жылдығы, 2049 жылы ҚХР-дың 100 жылдығына орай мемлекеттің социалистік модернизация жоспарын белгіледі. Мәселен, 2020 жылы орташа дәулетті қоғам құру, 2020-2035, 2035-2050 жылдары социалистік модернизацияланған заманауи держава құру межесін қойды. Дегенмен, бұл межелі кезеңге Қытай бастапқыда қойған көрсеткіштермен жетуі күрделене түседі.

Қазіргі уақыттың өзінде Қытай Health Silk Road (HSR) және Digital Silk Road (DSR) сияқты «Белдеу мен жолдың» физикалық емес аспектілеріне назар аудара бастады. Қытай өзінің пандемиямен күрес тәжірибесі және медициналық-гуманитарлық көмектері арқылы дамушы елдер арасында позитивті имидж қалыптастырғысы келеді. Алайда, пандемия бәсеңдеген соң, Қытай өндірістік қуатын бірнеше есе арттырып, оқшаулану себебінен тоқыраған дамушы елдердің экономикасына өз жобаларымен қайта енуі ықтимал. Көптеген жобаларды қысқартып, ең тиімділерін іске асыру арқылы «Белдеу мен жол 2.0» іске асыруын мүмкіндігін де жоққа шығармаймыз.

Қорытынды

Қазіргі жағдайда алып державалардың бәсекелестігі әлсіреген жоқ, керісінше үдеп бара жатыр. Ол ең алдымен Қытай мен АҚШ арасындағы текетіреске байланысты. Бұл текетірес бүгін басталған жоқ және ертең де аяқталмайды. АҚШ сайлауы қарсаңында немесе кейін «жылымық» орнай қоюы екіталай. Қатаң қаржылық бәсекелестік пен сауда соғысының соңы салдары ауыр болатын түрі бар. Сауда-энергетикалық, технологиялық-инвестициялық, people-to-people, яғни адами байланысы тығыз мемлекеттердің бірі жеңіп, екіншісі жеңіледі деу артық әңгіме. Мұндай текетірестің нәтижесі әлемнің қайта ұйымдасуына әкелуі бек мүмкін. COVID-19 пандемиясы ұлы державаларға күрделі сынақ болып тұр. Соған байланысты Қытайдың халықаралық мега жобасы «Бір белдеу, бір жолдың» жалғаса беруіне де үлкен сын-қатер тудырып отырғанын аңғарғанымыз абзал. «Бір белдеу, бір жол» инициативасының даму динамикасы Қазақстанға тікелей ықпалы ететіні біз үшін өзекті. Мемлекет шекараларының жабылып, халықаралық тасымал мен өндіріс орындарының тоқтатылуы «Бір белдеу, бір жол» инициативасының барлық бағыттарына әсер етеді.

Әдебиеттермен деректер тізімі

- Allen J., Burns N., Garret L. (2020) How the World Will Look After the Coronavirus Pandemic // www.foreignpolicy.com/2020/03/20/world-order-after-coronavirus-pandemic/
- Грушевенко Е. (2020) Война в ОПЕК+. Что ждет рынок нефти и мировую экономику после обвала [The war in OPEC+. What awaits the oil market and the world economy after the collapse] // www.carnegie.ru/commentary/81244
- Импорт китайских товаров в Казахстан снизился на 24% (2020) // https://forbes.kz/news/2020/04/03/newsid_222500
- Кэюй Цзинь. (2020) Настал момент глобального лидерства Китая? [Is This China's Global Leadership Moment?] // www.project-syndicate.org/commentary/covid19-global-leadership-opportunity-for-china-by-keyu-jin-2020-04/russian
- Mistreanu S. (2020) COVID-19 To Further Dampen U.S.-China Trade // www.forbes.com/sites/siminamistreanu/2020/03/13/covid-19-to-further-dampen-us-china-trade/#fbb4d3e668bc
- Умаров Т. (2020) Напутник Pax Sinica: что несет Центральной Азии экспансия Китая [On the way to Pax Sinica: what China's expansion brings to Central Asia] // www.carnegie.ru/commentary/81265
- Xianbai Ji. (2020) Will COVID-19 Be a Blessing in Disguise for the Belt and Road? // www.thediplomat.com/2020/05/will-covid-19-be-a-blessing-in-disguise-for-the-belt-and-road/

References

- Allen J., Burns N., Garret L. (2020) How the World Will Look After the Coronavirus Pandemic // www.foreignpolicy.com/2020/03/20/world-order-after-coronavirus-pandemic/
- Grushevenko Ye. (2020) Voyna v OPEK+. Chto zhdet rynek nefti i mirovuyu ekonomiku posle obvala [The war in OPEC+. What awaits the oil market and the world economy after the collapse]. www.carnegie.ru/commentary/81244 [in Russian]
- Import kitayskikh tovarov v Kazakhstan snizilsya na 24%(2020) [Imports of Chinese goods to Kazakhstan decreased by 24%]. www.forbes.kz/news/2020/04/03/newsid_222500 [in Russian]
- Keyuy TSzin'. (2020) Nastal moment global'nogo liderstva Kitaya? [Is This China's Global Leadership Moment?]. www.project-syndicate.org/commentary/covid19-global-leadership-opportunity-for-china-by-keyu-jin-2020-04/russian [in Russian]
- Mistreanu S. (2020) COVID-19 To Further Dampen U.S.-China Trade. www.forbes.com/sites/siminamistreanu/2020/03/13/covid-19-to-further-dampen-us-china-trade/#fbb4d3e668bc
- Umarov T. (2020) Na puti k Pax Sinica: chto neset Tsentral'noy Azii ekspansiya Kitaya [On the way to Pax Sinica: what China's expansion brings to Central Asia]. www.carnegie.ru/commentary/81265 [in Russian]
- Xianbai Ji. (2020) Will COVID-19 Be a Blessing in Disguise for the Belt and Road? // www.thediplomat.com/2020/05/will-covid-19-be-a-blessing-in-disguise-for-the-belt-and-road/

МАЗМҰНЫ

Абдилдабекова А.М., Телеуова Э.Т., Кабдолдина К.К. РЕСЕЙ ИМПЕРИЯСЫНЫҢ САЯСАТЫ АЯСЫНДАҒЫ МЕТРОПОЛИЯ МЕН КОЛОНИЯНЫҢ АРАҚАТЫНАСЫ	5
Абылхожин Ж.Б. ИНДУСТРИЯЛАНДЫРУДЫҢ ЖҰМЫС КҮШІ.....	18
Абылхожин Ж.Б., Крупко И.В. ДӘУІРІНДЕГІ ТАРИХИ ЖАДТЫҢ ДИАЛЕКТИКАСЫ.....	31
Айтқазина М.М., Шамшиева Г.С. ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ АРДАГЕРЛЕРІНІҢ ӘСКЕРИ МҰРАСЫ	40
Алгожаева Н.С., Шашаев Ә.А., Зикирбаева В.С. МҰРАЖАЙ ТОПТАМАЛАРЫНДАҒЫ ФОТОМАТЕРИАЛДАРДЫҢ ДЕРЕКТЕМЕЛІК МАҢЫЗЫ.....	51
Арпова А.Д. МАРАТ МҰҚАНОВ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ ОРТА ЖҮЗ РУЛАРЫНЫҢ ТАРАЛУ АЙМАҚТАРЫ.....	62
Ахметжанова А.Т. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘЙЕЛДЕР ҚОЗҒАЛЫСЫ ТАРИХЫНАН.....	71
Әлімбаев Қ.С. ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫ ДӘУІРІНДЕГІ ЭЛИТА МЕН ХАЛЫҚТЫҢ ДІНИ ҰСТАНЫМДАРЫ (Ибн Рузбихан және Мұхаммед Әуез еңбектері бойынша).....	81
Әминов Т.М. ҚАЗАҚСТАННЫҢ БОЛАТ МАГИСТРАЛЬДАРЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ (ТАРИХИ КӨЗҚАРАС).....	91
Әміржанова Н.С. ЛАТЫН ӘЛПБИЛІ ҚАЗАҚ ЖАЗУЫНЫҢ ТАРИХИ ТАҒЫЛЫМЫ: ШЕТТІЛДІК СӨЗДЕРДІҢ ЖАЗЫЛУЫ (1929-40 жж.).....	112
Әшім Б.Ә. ДОҢЫЗТАУДАҒЫ БЕСБАЙ ЖӘНЕ ИЗЕНАҒАШ ДІНИ-ТҰРҒЫН КЕШЕНДЕРІНІҢ МЕШІТТЕРІ.....	126
Джолдыбаева У.М., Қозыбақова Ф.А. ЖАҒАҢДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚСТАН МЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ ЭКОЛОГИЯ САЛАСЫНДАҒЫ ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫ.....	134
Жаппасов Ж.Е., Тасилова Н.А., Кулмесканова С.С. ТӘУЕКЕЛ ХАННЫҢ БИЛГІ ТҰСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ-ОРЫС ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРЫ.....	146
Жұматов Д.С. ІС ҚАҒАЗДАРЫН ЖҮРГІЗУДІ ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ КӨШІРУ: МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ЗАРДАПТАРЫ.....	161
Закарья Р. 1920-1930 ЖЖ. ШЕТЕЛДІК САЯСИ ЖӘНЕ ЕҢБЕК МИГРАНТТАРЫНА ҚАТЫСТЫ КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ САЯСАТЫ	169
Ибраева А.Ғ., Темірханова Ә.С. XVIII ҒАСЫРДАҒЫ РЕСЕЙ ӨКІМЕТІНІҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ СОЛТҮСТІК АЙМАҒЫНДАҒЫ САЯСИ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАДАМДАРЫ	177
Ибраева А.Ғ., Темірханова Ә.С. XIX ҒАСЫРДАҒЫ ПЕТРОПАВЛ ҚАЛАСЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭТНИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЫ.....	191
Ибраева А.Ғ., Темірханова Ә.С. XX ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ СОЛТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН	202
Ибраева А.Ғ., Темірханова Ә.С. КЕҢЕСТІК БІЛІК ЖҮЙЕСІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӨКІМШІЛІК-ТЕРРИТОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ (XX ғ. бас. Солт. Қазақстан өңірі мысалында).....	216
Ибраева А.Ғ., Темирханова А.С. ҚАЗАҚСТАННЫҢ СОЛТҮСТІК ӨңІРІН ЗЕТТЕУДІҢ ТАРИХНАМАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	233
Иембекова М.О., Божеева Б.З. ҚАЗАҚСТАН-ӘЗЕРБАЙЖАН: ӨЗАРА ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ ӘЛЕУЕТІ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	244
Кабдушев Б.Ж., Құдайбергенұлы Б. ҚАЗАҚСТАН ӨНЕРКӘСІБІН ҚАЛПЫНА КЕЛТІРУ ЖЫЛДАРЫНДА ЖӘНЕ НЫҒМЕТ НҰРМАҚОВ (1924-29 жж.).....	258

Кәрібаев Б.Б., Нұртазина Н.Д. ӨЗ-ЖӘНІБЕК ХАННЫҢ ТАРИХИ ТҮЛҒАСЫ (шығыс нарративтері мен қазақтың шежіре аңыздары негізінде).....	274
Қалыбекова М.Ч. ЖАЗАЛАНҒАН ХАЛЫҚТАР: ҚАЗАҚ ЖЕРІНЕ ХАЛЫҚТАРДЫ ДЕПОРТАЦИЯЛАУ ТАРИХЫНАН.....	295
Қанағатова Н. ТҰРМЫС-САЛТ ЖЫРЛАРЫНЫҢ ЕЖЕЛГІ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ НҰСҚАЛАРЫНЫҢ ТАРИХИ-МӘДЕНИ КОНТЕКСТІ.....	312
Қасенова А.Д., Құрманқұлов Ж., Сүйіндікова М.Қ., Утубаев Ж.Р. ҮНІРЕК ҒИБАДАТХАНАСЫНА ЖҮРГІЗІЛГЕН АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ АЛҒАШҚЫ ҚОРТЫНДЫЛАРЫ.....	327
Құдайбергенұлы Б., Кабдушев Б.Ж., Қозыбаева М.М. ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ПАВЛОДАР ҚАЛАСЫ.....	337
Құрманалиева А.Д., Хумархан Ж. ӘЛЕУМЕТТІК ТОП ҰҒЫМЫ АЯСЫНДА ДІНИ ЖАМАҒАТТАРДЫҢ ПАЙДА БОЛУЫ МӘСЕЛЕСІ.....	352
Мұқаметханұлы Н., Бейсенбаев О. COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА «БІР БЕЛДЕУ – БІР ЖОЛ» ИНИЦИАТИВАСЫН ІСКЕ АСЫРУДЫҢ СЫН-ҚАТЕРІ	368
Мұхатова О. ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ ҰЛТ-АЗАТТЫҚ ҚОЗҒАЛЫСТАР ТАРИХЫНЫҢ ПОСТКЕҢЕСТІК КЕЗЕҢДЕ ЗЕРТТЕЛУІ (1992-2019 жж.).....	378
Өмірбекова Ж. ЕУРАЗИЯ КӨШПЕЛІЛЕРІНІҢ ЭТНОЭКОЛОГИЯЛЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ АЛҒЫШАРТТАРЫ	390
Садвокасова З.Т., Мухатова О.Х. XIX ҒАСЫРДА ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ХАЛЫҚ КӨТЕРІЛІСТЕРІНІҢ ЖЕТЕКШІЛЕРІ (ресейлік мерзімді баспасөз материалдары бойынша).....	402
Сарыбаев М., Диканбаева А. ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАЗАҚ-ФРАНЦУЗ ҚАТЫНАСТАРЫНДАҒЫ МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ БІЛІМ САЛАСЫ.....	411
Сұлтангазы Г.Ж., Мукатаева Л.К. ЗАМАНАУИ ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ТАРИХИ ЖАДЫ: ҚАҺАРМАНДАР МЕН ІШКІ МӨНДЕРДІ ІЗДЕУ	420
Толамисов А.Ғ., Айдынбекұлы А. ПАТРИОТИЗМ МӘСЕЛЕСІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ	429
Тоқтабай А.У. ҒҰНДАРДЫҢ АТТЫ ӨСКЕРЛЕРІ.....	439
Тоқтабай А.У. ҚАЗАҚТЫҢ АЛҒАШҚЫ КӘСІПҚОЙ ЭТНОГРАФТАРЫНЫҢ БІРІ ҚҰСАЙЫН ТӘКЕЖАНҰЛЫ.....	452
Тоқтабай А.У., Карамендина М.Ө. ТАШКЕНТ ҚАЛАСЫНДАҒЫ МАЛ ПІРЛЕРІНЕ ҚАТЫСТЫ ҒҰРЫПТЫҚ ЕСКЕРТКІШТЕР (ЗЕҢГІ БАБА, ШОПАН АТА МАЗАРЛАРЫ).....	460
Тулешова У.Ж., Галимов Е.А. ҚАЗАҚ ДВОРЯНДЫҒЫНЫҢ ЗЕРТТЕЛУІ: XIX ҒАСЫРДАҒЫ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ.....	472
Уалтаева А.С., Бидахметова Ш.Б. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ЭТНОСАРАЛЫҚ ИНСТИТУЦИОНАЛДЫҚ МЕХАНИЗМДЕРДІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ	483
Уалтаева А.С., Пернекулова М. ЭТНОСАРАЛЫҚ ТӨЗІМДІЛІКТІ НЫҒАЙТУДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ РӨЛІ.....	492
Ужкенов Е.М., Шотанова Г.А. ӨТКЕН ҒАЛАМДЫҚ ПАНДЕМИЯҒА ШОЛУ: ИНФЕКЦИЯЛАР ЖӘНЕ ТАРИХИ ҮДЕРІСТІҢ ЖАЛПЫ БАРЫСЫ	502
Уралбаева Ж. Г.А. КУШАЕВ ЖӘНЕ ҚАЗАҚСТАН АРХЕОЛОГИЯСЫ (Г.А. Кушаевтың 95 жылдығына арналған).....	515

Шалғынбай Ж.	
КЕҢЕС ДӘУІРІНЕ ДЕЙІНГІ ҚАЗАҚ КӨРКЕМ ӘДЕБИЕТ БАСЫЛЫМДАРЫ.....	523
Шалекенов М.У.	
ОРТАҒАСЫРДАҒЫ БАЛАСАҒҰН ЭТИМОЛОГИЯСЫ.....	536
Шапиева Г.	
ҚЫТАЙДАҒЫ МИГРАЦИЯЛЫҚ ҮДЕРІСТЕРДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (XX ғ. аяғы – XXI ғ. басы).....	548
Шаяхметов Н.У., Байшов Б.Б., Четин Нұр	
КАСПИЙ ТЕҢІЗІНІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘРТЕБЕСІН АЙҚЫНДАУ: ТАРИХ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ КЕЗЕҢ.....	560
Шілдебай С.Қ.	
ҚАЗАҚ АКСР ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ТАРИХЫНАН.....	583

СОДЕРЖАНИЕ

Абдилдабекова А.М., Телеуова Э.Т., Кабдолдина К.К. ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕТРОПОЛИИ И КОЛОНИИ В КОНТЕКСТЕ ПОЛИТИКИ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРИИ.....	5
Абылхожин Ж.Б. РАБОЧАЯ СИЛА ИНДУСТРИАЛИЗАЦИИ.....	18
Абылхожин Ж.Б., Крупко И.В. ДИАЛЕКТИКА ИСТОРИЧЕСКОЙ ПАМЯТИ В ЭПОХУ АРХЕОМОДЕРНА.....	31
Айтказина М.М., Шамшиева Г.С. ВОЕННОЕ НАСЛЕДИЕ ВЕТЕРАНОВ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ	40
Алгожаева Н.С., Шашаев А.К., Зикирбаева В.С. ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКАЯ ЗНАЧЕНИЕ ФОТОМАТЕРИАЛОВ В КОЛЛЕКЦИЯХ МУЗЕЕВ.....	51
Арпова А.Д. ТЕРРИТОРИЯ РАССЕЛЕНИЯ ПЛЕМЕН И РОДОВ СРЕДНЕГО ЖУЗА В ТРУДАХ М.МУКАНОВА	62
Ахметжанова А.Т. ИЗ ИСТОРИИ ЖЕНСКОГО ДВИЖЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	71
Алимбаев К.С. РЕЛИГИОЗНЫЕ ВОЗЗРЕНИЯ ЭЛИТЫ И МАССЫ КОЧЕВНИКОВ К ЭПОХУ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА (по трудам Ибн Рузбихана и Мухаммада Аваза).....	81
Аминов Т.М. ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ СТАЛЬНЫХ МАГИСТРАЛЕЙ КАЗАХСТАНА (ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ).....	91
Амиржанова Н.С. ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ПИСЬМЕННОСТИ НА ОСНОВЕ ЛАТИНСКОЙ ГРАФИКИ: НАПИСАНИЕ ИНОЯЗЫЧНЫХ СЛОВ (1929-1940 гг.).....	112
Ашим Б.А. МЕЧЕТИ КУЛЬТОВО-ЖИЛИЩНЫХ КОМПЛЕКСОВ БЕСБАЙ И ИЗЕНАГАШ В ДОНЫЗТАУ	126
Джолдыбаева У.М., Козыбакова Ф.А. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО КАЗАХСТАНА И СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	134
Жаппасов Ж.Е., Тасилова Н.А., Кулмесканова С.С. КАЗАХСКО-РУССКИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ ТАУЕКЕЛ ХАНА	146
Жуматов Д.С. ВВЕДЕНИЕ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКА В ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО: ПРОБЛЕМЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ.....	161
Закарья Р. ПОЛИТИКА СОВЕТСКОГО СОЮЗА ПО ОТНОШЕНИЮ К ИНОСТРАННЫМ ПОЛИТИЧЕСКИМ И ТРУДОВЫМ МИГРАНТАМ В ПЕРИОД 1920–1930 гг.....	169
Ибраева А.Г., Темирханова А.С. ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ШАГИ РОССИЙСКОЙ ВЛАСТИ В СЕВЕРНОМ РЕГИОНЕ КАЗАХСТАНА В XVIII ВЕКЕ (на основе материалов по истории г. Петропавловска).....	177
Ибраева А.Г., Темирханова А.С. СОЦИАЛЬНО-ЭТНИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ГОРОДА ПЕТРОПАВЛОВСКА В XIX ВЕКЕ.....	191
Ибраева А.Г., Темирханова А.С. СЕВЕРНЫЙ КАЗАХСТАН В НАЧАЛЕ XX ВЕКА.....	202
Ибраева А.Г., Темирханова А.С. АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ КАЗАХСТАНА В СИСТЕМЕ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ (на примере Северного региона Казахстана в начале XX века).....	216
Ибраева Г., Темирханова А.С. ВОПРОСЫ ИСТОРИОГРАФИИ СЕВЕРНОГО РЕГИОНА КАЗАХСТАНА.....	233
Иембекова М.О., Бюжеева Б.З. КАЗАХСТАН-АЗЕРБАЙДЖАН: ПОТЕНЦИАЛ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ВЗАИМНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА	244
Кабдушев Б.Ж., Құдайбергелулы Б. Н. НУРМАКОВ И ВОССТАНОВЛЕНИЕ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАЗАХСТАНА В 1924-1929 гг.....	258

Карибаев Б.Б., Нуртазина Н.Д. ИСТОРИЧЕСКАЯ ФИГУРА КАЗАХСКОГО ХАНА АЗ-ДЖАНИБЕКА (на основе восточных нарративов и генеалогических мифов казахов).....	274
Калыбекова М.Ч. НАКАЗАННЫЕ НАРОДЫ: ИЗ ИСТОРИИ ДЕПОРТАЦИИ НАРОДОВ В КАЗАХСТАН.....	295
Канагатова Н. ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНЫЙ КОНТЕКСТ ТЕКСТОВ НАРОДНЫХ И СОВРЕМЕННЫХ БЫТОВЫХ-ОБРЯДОВЫХ ПЕСЕН	312
Касенова А.Д., Курманкулов Ж., Суюндикова М.К., Угубаев Ж.Р. ПЕРВОНАЧАЛЬНЫЕ ИТОГИ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ РАБОТ НА СВЯТИЛИЩЕ УНИРЕК	327
Құдайбергелұлы Б., Кәбдушев Б. Ж., Қозыбаева М.М. ГОРОД ПАВЛОДАР В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ.....	337
Курманалиева А.Д., Хумархан Ж. ПРОБЛЕМА ВОЗНИКНОВЕНИЯ РЕЛИГИОЗНЫХ ОБЩИН В КОНЦЕПЦИИ СОЦИАЛЬНЫХ ГРУПП.....	352
Мукаметханұлы Н., Бейсенбаев О. ВЫЗОВЫ В РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВЫ «ОДИН ПОЯС, ОДИН ПУТЬ» В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19.....	368
Мухатова О. ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ НАЦИОНАЛЬНО-ОСВОБОДИТЕЛЬНЫХ ДВИЖЕНИЙ В КАЗАХСКОЙ СТЕПИ В ПОСТСОВЕТСКИЙ ПЕРИОД (1992-2019 гг.).....	378
Омирбекова Ж. ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЭТНОЭКОЛОГИЧЕСКИХ ТРАДИЦИЙ КОЧЕВНИКОВ ЕВРАЗИИ (по материалам российских исследователей XVIII в.).....	390
Садвокасова З.Т., Мухатова О.Х. ПРЕДВОДИТЕЛИ НАРОДНЫХ ВОССТАНИЙ В КАЗАХСТАНЕ XIX ВЕКА.....	402
Сарыбаев М., Диканбаева А. КАЗАХСТАНСКО-ФРАНЦУЗСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В СФЕРЕ КУЛЬТУРЫ И ОБРАЗОВАНИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ	411
Сұлтангазы Г.Ж., Мукатаева Л.К. ИСТОРИЧЕСКАЯ ПАМЯТЬ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНА: ПОИСКИ ГЕРОЕВ И СМЫСЛОВ	420
Толамисов А. Г., Айдынбекулы А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОБЛЕМЫ ПАТРИОТИЗМА	429
Токтабай А.У. КОННИЦА ГУННОВ.....	439
Токтабай А.У. ОДИН ИЗ ПЕРВЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЗАХСКИХ ЭТНОГРАФОВ К. ТАКЕЖАНУЛЫ.....	452
Токтабай А.У., Карамендина М.О. КУЛЬТОВЫЕ ПАМЯТНИКИ ТАШКЕНТА, СВЯЗАННЫЕ С ПОКРОВИТЕЛЯМИ ЖИВОТНЫХ.....	460
Тулешова У.Ж., Галимов Е.А. ИССЛЕДОВАНИЕ КАЗАХСКОГО ДВОРЯНСТВА: О СОЦИАЛЬНОМ ПРЕОБРАЗОВАНИИ СТЕПИ В 19 ВЕКЕ	472
Уатаева А.С., Бидахметова Ш.Б. ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖЭТНИЧЕСКИХ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	483
Уалтаева А.С., Пернекулова М. РОЛЬ АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА В УКРЕПЛЕНИИ МЕЖЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ.....	492
Ужкенов Е.М., Шотанова Г.А. ОБЗОР ПРОШЛЫХ МИРОВЫХ ПАНДЕМИЙ: ИНФЕКЦИИ И ОБЩИЙ ХОД ИСТОРИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА.....	502
Уралбаева Ж. Г.А. КУШАЕВ В АРХЕОЛОГИИ КАЗАХСТАНА (к 95-летию Г. А. Кушаева).....	515
Шалгынбай Ж. КАЗАХСКАЯ ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ЛИТЕРАТУРА В ИЗДАНИЯХ ДОСОВЕТСКОГО ПЕРИОДА.....	523

Шалекенов М.У.	
ЭТИМОЛОГИЯ СРЕДНЕВЕКОВОГО БАЛАСАГУНА.....	536
Шапиева Г.	
ОСОБЕННОСТИ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В КИТАЕ (конец XX – начало XXI вв.).....	548
Шаяхметов Н.У., Байшов Б.Б., Четин Нур	
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРАВОВОГО СТАТУСА КАСПИЙСКОГО МОРЯ: ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ	560
Шилдебай С.К.	
ИЗ ИСТОРИИ СТАНОВЛЕНИЯ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В КАЗАХСКОЙ АССР	583

CONTENTS

Abdildabekova A.M., Teleuova E.T., Kabdoldina K.K. RELATIONS BETWEEN THE MOTHER COUNTRY AND THE COLONY IN THE CONTEXT OF THE POLICY OF THE RUSSIAN EMPIRE	5
Abylkhozhin Zh.B. LABOR FORCE OF THE INDUSTRIALIZATION.....	18
Abylkhozhin Zh.B., Krupko I.V. DIALECTICS OF HISTORICAL MEMORY IN THE AGE OF ARCHAEOLOGICAL.....	31
Aytkazina M.M., Shamshieva G.S. MILITARY HERITAGE OF THE GREAT PATRIOTIC WAR VETERANS.....	40
Algojaeva N.S., Shashaev A.K., Zikirbaeva V.S. SOURCE OF PHOTOGRAPHY IN MUSEUM COLLECTIONS	51
Arepova A.D. TERRITORY OF DISTRIBUTION OF MIDDLE ZHUZ'S NOMADIC TRIBES IN THE WORKS OF M. MUKANOV.....	62
Ahmetzhanova A.T. FROM THE HISTORY OF THE WOMEN'S MOVEMENT IN KAZAKHSTAN.....	71
Alimbayev K.C. RELIGIOUS VIEWS OF THE ELITE AND THE MASS OF NOMADS IN THE ERA OF THE KAZAKH KHANATE (based on the works of Ibn Ruzbihan and Muhammad Avaz).....	81
Aminov T.M. MAIN STAGES OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF KAZAKHSTAN'S RAILWAY MAIN LINES (HISTORICAL ASPECT).....	91
Amirzhanova N.S. HISTORY OF KAZAKH WRITING BASED ON THE LATIN ALPHABET: THE WRITING OF FOREIGN WORDS (1929-1940s).....	112
Ashim B.A. MOSQUES OF BESBAY AND IZENAGASH RELIGIOUS-RESIDENTIAL COMPLEXES IN DONYZTAU.....	126
Dzholdybaeva U.M., Kozybakova F.A. ENVIRONMENTAL COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIA COUNTRIES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION	134
Zhappasov Zh.E., Tasylova N.A., Kyleskanova S.S. KAZAKH-RUSSIAN DIPLOMATIC RELATIONS DURING THE REIGN OF TAUKE KHAN.....	146
Zhumatov D.S. INTEGRATION OF THE KAZAKH LANGUAGE IN OFFICE WORK: PROBLEMS AND CONSEQUENCES.....	161
Zakarya R. POLICY OF THE SOVIET UNION REGARDING FOREIGN POLITICAL AND LABOR MIGRANTS IN THE PERIOD OF 1920-1930.....	169
Ibraeva A.G., Temirkhanova A.S. POLITICAL AND ECONOMIC STEPS OF THE RUSSIAN GOVERNMENT IN THE NORTHERN REGION OF KAZAKHSTAN XVIII CENTURY (Based on the materials of Petropavlovsk history).....	177
Ibraeva A.G., Temirkhanova A.S. SOCIO-ETHNIC SITUATION OF THE CITY OF PETROPAVLOVSK IN THE XIX CENTURY.....	191
Ibraeva A.G., Temirkhanova A.S. NORTH KAZAKHSTAN AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY.....	202
Ibraeva A.G., Temirkhanova A.S. ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL ISSUES OF KAZAKHSTAN IN THE SOVIET SYSTEM (on the example of the Northern region of Kazakhstan in the early twentieth century).....	216
Ibraeva A.G., Temirkhanova A.S. HISTORICAL ISSUES OF RESEARCH OF THE NORTHERN REGION OF KAZAKHSTAN	233
Iyembekova M.O., Buzheeva B.Z. KAZAKHSTAN-AZERBAIJAN: POTENTIAL AND CURRENT STATE OF MUTUAL COOPERATION.....	244

Kabdushev B.Zh., Kudaibergenuly B.	
N. NURMAKOV AND RESTORATION OF KAZAKHSTANI INDUSTRY IN 1924-1929.....	258
Karibayev B.B., Nurtazina N.D.	
HISTORICAL FIGURE OF KAZAKH KHAN AZ-JANIBEK (based on the eastern narratives and genealogical myths of Kazakhs).....	274
Kalybekova M.Ch.	
PUNISHED PEOPLES: FROM THE HISTORY OF DEPORTATION OF PEOPLES IN KAZAKHSTAN.....	295
Kanagrova N.	
HISTORICAL AND CULTURAL CONTEXT OF TEXTS OF FOLK AND MODERN HOUSEHOLD-RITUAL SONGS.....	312
Kasenova A.D., Kurmankulov Zh., Suyundikova M.K., Utubayev Zh.R.	
INITIAL RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL WORK IN THE SANCTUARY OF UNIREK	327
Kudaibergenuly B., Kabdushev B.Z., Kozybayeva M.M.	
PAVLODAR IN THE YEARS OF THE GREAT PATRIOTIC WA	337
Kurmanaliyeva A.D., Khumarkhan Zh.	
THE PROBLEM OF THE ESTABLISHMENT OF RELIGIOUS COMMUNITIES IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF SOCIAL GROUPS.....	352
Mukametkhanuly N., Beisenbayev O.	
CHALLENGES IN THE IMPLEMENTING OF «ONE BELT, ONE ROAD» INITIATIVE IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC	368
Mukhatova O.	
STUDY OF THE HISTORY OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS IN THE KAZAKH STEP IN THE POST-SOVIET PERIOD (1992-2019).....	378
Omirbekova Zh.	
BASES OF FORMATION OF ETHNO-ECOLOGICAL TRADITIONS OF NOMADS OF EURASIA (based on materials from Russian researchers of the eighteenth century).....	390
Sadvokasova Z.T., Muhatova O.Kh.	
THE LEADERS OF THE POPULAR UPRISINGS IN KAZAKHSTAN OF THE XIX CENTURY (based on the materials of the Russian periodical press).....	402
Sarybayev M., Dikanbayeva A.	
KAZAKH - FRENCH RELATIONS IN THE FIELD OF CULTURE AND EDUCATION AT THE PRESENT STAGE...411	
Sultangazy G.Zh., Mukataeva L.K.	
HISTORICAL MEMORY IN THE CONDITIONS OF MODERN KAZAKHSTAN: SEARCH FOR HEROES AND MEANINGS.....	420
Tolamissova A.G., Aidynbekuly A.	
THEORETICAL ASPECTS OF THE PROBLEM OF PATRIOTISM.....	429
Toktabay A.U.	
CAVALRY OF THE HUNS.....	439
Toktabay A.U.	
ONE OF THE FIRST PROFESSIONAL KAZAKH ETHNOGRAPHERS K. TAKEZHANULY.....	452
Toktabay A.U., Karamendina M.O.	
THE CULT MONUMENTS OF TASHKENT, ASSOCIATED WITH PROTECTORS OF ANIMALS (SHRINES ZENGI BABA, SHOPAN ATA).....	460
Tuleshova U., Galimov Y.	
RESEARCHING THE KAZAKH NOBILITY: ABOUT SOCIAL CHANGES IN THE 19TH CENTURY STEPPE.....	472
Ualtayeva A.S., Bidakhmetova Sh.B.	
WAYS TO IMPROVE INSTITUTIONAL INTERETHNIC MECHANISMS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	483
Ualtayeva A.S., Pernekulova M.	
STRENGTHENING INTERETHNIC TOLERANCE	492
Uzhkenov E.M., Shotanova G.A.	
OVERVIEW OF THE PAST GLOBAL PANDEMICS: INFECTIONS AND THE OVERALL COURSE OF THE HISTORICAL PROCESS.....	502

Uralbayeva Zh.	
G.A. KUSHAEV IN ARCHEOLOGICAL SCIENCE OF KAZAKHSTAN (to G. A. Kushayev's 95 year).....	515
Shalgynbay J.	
KAZAKH ART LITERATURE IN PUBLIC PUBLICATIONS	523
Shalekenov M.U.	
ETHYMOLOGY OF THE MEDIEVAL BALASAGUN	536
Shapiyeva G.	
FEATURES OF MIGRATION PROCESSES IN CHINA (late XX–early XXIcenturies).....	548
Shayakhmetov N., Baishov B., Çetin Nur	
DETERMINATION OF THE LEGAL STATUS OF THE CASPIAN SEA: HISTORY AND MODERNITY	560
Shildebay S.	
FROM THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE HEALTHCARE SYSTEM IN THE KAZAKH ASSR.....	583

EDU.E-HISTORY.KZ

электрондық ғылыми журналы 2020. 2(22)

Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Зикирбаева В.С.

Жарияланған күні: 30.06.2020.
Пішімі 70х100/16. Баспа табағы 26,6.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
ШЖҚ РМКТел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59

Е-mail: edu.history@bk.ru.
Журнал сайты: <https://edu.e-history.kz>

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй